

Kort afhandling om äpple och päronträds sköttsel ... Under inseende af m. An...

Retzius, Anders Jahan,

1700-1829:12 H Br.

National Library
of Sweden

RETZIUS, ANDERS VILHELM

Kort afhandling om
äpple och päronträds
skätsel

Sv. samml.

Ekön.

Trädg.

(Br.)

1760-1727

Bruks-Patronen
Högädle Herr
JOHAN BJÖRKMAN
samt
Högädla Fru
ULRICA BJÖRKMAN
FÖDD WESSBERG.

Då alla rätt tänkande högackta välgörande människo-
vänner, huru mycket mer bör då icke den, som varit et mål
för deras välgerningar! — Jag skulle vara otacksam, om
jag, vid åtankan af den ynnest och godhet J visat ej mindre
mig än mina anförvandter, försummade det glada tillfälle at
inför det Allmänna ådagalägga den vördnad och erkänsla jag
är Eder skyldig.

Med vördnad har jag åran framhärda

Högädle Herr Bruks-Patronens
samt
Högädla Fruns

Edmjukaste tjenare
Jonas Ifraël Öhrnberg.

§. I.

Ehuru mycket ån brister, innan Åkerbruket hos Allmogen, i synnerhet den Skånska, och framför alt den Skånska Slättbonden, kan sägas hafva hunnit den belägenhet som det bör, och verkligen kan hinna, år likväl Trådskötsel, och deribland Frucktrådskötseln langt mera försummad.

Det torde ej vara misräknat, om man antager, at på Skånska Slätten man knapt hos hvar femtionde Åbo af Bønder skall finna et par någorlunda dugeliga Äpple- eller Pårontråd. I Skånska Skogsbygden deremot finnas vid flere hemman både en råmmelig myckenhet och goda sorter, hållit vid sådane hemman som i förra tider af Ståndspersoner varit bebodde, eller i Byar som helt och hållit eller til större delen bestå af Kronohemman, hvilka hafva eller hafva haft Ståndspersoner boende ibland sig, och af dem på et eller

annat sätt blifvit upmuntrade dertil. Man kan till en sådan försummelighet anföra flere orsaker, hvilka hvar i sin mån dertil bidraga.

Man kan med skäl säga, at Bonden i allmänhet icke har något tydeligt begrep om nyttan deraf. Vål vet han, at om han har en tunna Äpplen, kan han derföre få penningar, hållt i Ståderne; men då det ankommer på flere års väntan, när et Frucktråd planteras, innan det gifver afkastning, synes det honom icke löna mödan, då Bonden, så vål som ty vårr flere bland oss, vilja genast hafva lön för mödan. Et tänkesätt som förhindrar så många nyttiga företag och förbättringar.

At in- och utsockne Bönder, som lyda under Säterier, icke befatta sig med Frucktrådsplantering, ligger helt enkelt deri, at de dels äro sjelfve högst osäkre om varaktigheten af sit åboende hemmansbruk, dels ock hafva ingen slags visshet om, at deras Barn och efterkommande kunna njuta fruckten af deras möda.

Den föda som Slättbo-Allmogen älskar har mycken del uti, at Frucktrådsplanteringen hos den samma icke ens påtänkes. Det är bekant, at den hufvudsakeligen består af sådane råtter som måtta starkt och länge, och deraf förtärer han en myckenhet, som för dem hvilka icke sett dess måltider, är otrolig. Allmännaft består den af Ärtor, Kål, Potatoes, Kött, Flåsk, Sill och dylikt. Torr Fruckt som gifver Tyiska Bonden så smake-
liga

liga råtter, och utgör en betydlig artikel i des
Spiskammare, och för hvilken han utom des lö-
fer vackra penninge-summor, har Skånska Bonden
intet begrep om. Vål torde en anrättning deraf
smaka honom, men at förmå honom med förråd
dertil öka sin Spiskammare, fordrar säkerligen lån-
gre tid. Man torde med mycket skål kunna på
honom använda, hvad J. C. BERGEN i sin *Anlei-
tung zur Viehzucht*, Berlin 1800. p. XLIII. säger:
*Dem grossen haufen fehlt es an Kenntnis, die
Freyheit derselben zu seinem Besten zu lencken;
an Einsicht, sich dazu ermuntern zu lassen; an
Industrie, den gegebenen beyspielen zu folgen;
an wissen, wodurch ihm dass Vollkommere un-
bekannt bleibt; an Geistesaufklärung und an
der möglichkeit die bemüungen der Gelehrten
nutzen zu können, und nicht selten an willen, in
dem sein Eigensinn ihn nur allein die bahn seiner
Väter folgen läßt.*

Men äfven den langt tarfveligare lefvän-
de Allmogen efterlåter Frucktråds-plantering.
Huru många Äpple och Pårontråd får man
vål se vid Smäländska Bondgårdar, där likväl en
nog svag Vegetabilisk föda utgör det hufvudsake-
ligaste af des anrättningar, och där Bonden gärna
kunde få njuta sin Fruckt i fred för obehörige
besök.

Visserligen är och blir ofred et betydande
hinder på Slättbygden. Det ser icke allenaft ut,
som Slättboen har et medfödt hat til alla tråd-
plante-

planteringar i allmänhet, utan äfven et öfvervin-
neligt begär at ofreda och förstöra dem för andra.
Hvar Bylag äro, och desse ofta knapt en fjerdedels
mil från hvarandra, vore det en sällsynt händelse
om en Bonde finge se fruckten mogna på sitt
Tråd. Men äfven sådant torde kunna hjälpas,
om medel vore, at förnä alla Åboar at plantera.

Det är icke affigten med denna afhandling,
at föreslå något dylikt. Förslager af flere arter
fattas icke heller i denne vägen, men antingen
verktälligheten deraf mött sådane hinder, som
icke kunnat öfvervinnas, eller de, som många an-
dra både sämre och bättre förslager försvunnit
med sine Uphofsmän, är utom denne afhandlin-
gens krets at undersöka.

Fast Skånes Klimat icke är så beskaffat, at man
kan producera Sviskon Plommon til den godhet, at
de torkade afgifva dugelige Sviskon a), vet man af en
gammal årfarenhet, at ej allenast Skåne, utan de fläste
Sveriges Provinser, kunna frambringa icke blott
goda utan låckra arter af Äpplen och Påron, och
det med så liten möda ock kostnad, at man med
skäl förundrar sig öfver, at en sådan plantering
så mycket försummas.

Det ser ut som hade Frucktrådsplantering
samma öde, som en del andra företagande, at
visfa tidevarf vara i gång, under andra förgåtas.

För

a) Om de ock här och där til en obetydelig mängd i
varma somrar kunna mogna, gifva de dock Sviskon
som tarfva tillägg af sött vid matredningen.

7

För 50 år och än senare voro alla Trågårdar vid Skånska Stråderne fulle af Frucktråd af goda sorter, hvaraf rätt många vittnade om lika så hög och högre ålder; men sedan den tiden hafva de fläste aftynat och försvunnit; flere hafva med yxans tilhjelp måst lämna rum för Tobaken, och ingen eller högst obetydlig återplantering skett i sådane Trågårdar, som tilhöra lägre klassen af Borgare. Vål hafva en stor del Ståndspersoner i sina Trågårdar planterat Frucktråd; men den mindre förmånliga smaken, at måst nyttja låg- och halfstammige Tråd, hvilka åtminstone i vårt klimat äro af ringa varacktighet, har ock vållat, at desse til största delen åter försvunnit. Brist på tillförlitelige Trådhandlare i Provinzen til en del, och til en del fördom, hafva ock varit vållande, at man från utrikes Trådhandlare förskaffat sig unga Tråd; men til största delen fått sådane, som efter de mot naturen så stridige Trågårdsmästare reglor, beskurne, redan varit så försvagade, at de haft föga bestånd.

Då det icke är ändamålet af denna afhandling, at gifva en fullständig underrättelse om Apple- och Påron Tråds updragande och skötsel, utan endast at för den mindre ärfarne och kunnige delen af allmänheten anföra några sådane anmärkningar, grundade på ärfarenhet, som kunna tjena til upmuntran och undervisning, samt öfvetyga den samma, at desä i enskilda Hushållningen så nyttige Frucktråds skötsel, är med mindre wöda och

8

---

och kostnad, men med mera fördel om den rätteligen hanteras, förknippad, än man torde hånda föreställer sig, så bör man icke heller fordra någon omständelig underrättelse af oss om hela culturen. Gränforne af en Academisk afhandling, hvilka ty vârr emot önskan inskränkas af knappa tillgångar, tillåta icke heller at utbreda sig til flere slags Frucktråd, och den vettgirige finner omständelige underrättelser i flere Trågårdsböcker.

§. 2.

En tämmeligen allmän fördom är det, at ympning, hvarunder här äfven förstås oculering, förädlar fruckten. Intet är falskare. Ympning tjenar blott at fortplanta och föröka den slags Fruckt, som man åstundar fortplantad. At man uti ojenlige kärnstammar kan få en sâmre fruckt, och uti tjenlige en bättre, är onekeligt, at man af Sommar-fruckts Ymp uti Vinter-fruckts stam och tvårtom äfven kan få en sâmre fruckt nekas icke heller, men altid får man samma slags fruckt som man ympat af, fast sâmre och bättre.

At visâ arter Äpplen- och liksâ visâ arter Påron-stammar kunna vara tjenligare til ympning än andra, hållt när man har noggrant afseende på skillnaden af Sommar- och Vinter-fruckt, nekas derföre intet, utan synes vara grundat, ehuru årfarenheten icke är så tillräckelig, at någre aldeles allmänna regler kunna gifvas. Mycket beror det-

ta väl på olikheten och osäkerheten vid namnen af frucktsorterne på olika ställen. At imedertid icke fåsta sig vid blott Theorie eller på andras rön bygga sin öfvertygelse, har man genom såkra försök budit til at stadfåsta denna. Man updrog kärnstammar af kärnor utaf röda Høst Calviller. När desse voro två år gamle utfökte man några de frodvåxtaste af dem, hvilka betecknades med Numer. Man tog ympqvistar af N:o 1 och ympade dermed N:o 2 och 3 och lämnade de andre oympade. Ympningen slog väl an. Året derefter utplanterades de tillika med N:o 1 och N:o 4 som voro oympade. Tredje året derefter buro alla fruckt, som var en ny sort, tydeligen afstamlingar af röda Høst Calviller, ehuru märkeligen förändrade; och hafva nu under en tid af 6 år alla burit en til storlek, form, färg och smak aldeles lika fruckt, utan at de ympade hafva i något mål visat företräde; men väl hafva de ympade träden blifvit angripne af kräfte, som de oympade ån icke visat spår til. Samma gång ympades Röda Astracaner uti kärnstammar af de förut nämnde Röda Høst Calvillerne, samt uti kärnstammar af Pyrus baccata, en förändring hvars Äpplen hafva en diameter af vid påls $\frac{7}{8}$ tum, och form af Borsdorffer Äpplen. Dessa träd hafva deremot visat i flere år en jämn och märkelig åtskillnad. Trädens storlek är så ansenligen olika, at de i Pyrus baccata ympade icke hinna til en fjerdedel mot dem som blifvit ympade i Calvillen. De båra longt

iffrån så ömningt, fruckten mogna något senare, och man saknar den synnerliga finhet i köttet, som tillhör et väl moget Äpple af denna sort. Samma gång gjordes äfven försök at ympa Pomme Rouge uti kärnstammar af *Pyrus baccata*; men desä ympar som första och andra året visade tämmelig frodighet, aftynade derefter och äfven stammarne dogo bort.

§. 3.

En annan helt och hållit ogrundad fördom är ock tämmeligen allmän. Man har nemligen såsom et ordspråk: at Äpplet följer ympen, men kärnan stammen. Man menar dermed: at fruckten liknar den sorten hvaraf man ympat, men om man af samma Fruckt opdrager kärnstammar, så gifva de utan ympning samma sort fruckt, som man skolat få, om den ympade kärnstammen fåte blifva oympad. Således om man i en Skogs Äpplestam ympat en Astracan ymp, får man väl Astracaner af det ympade Trådet; men om man får kärnar af deste Applen, får man Vildäpplestammar, hvilka följaktligen med tiden gifva Skogs-Äpplen. At en oårfares allmänhet så tror efter fågen, är icke underligt; men at en Auctor i Frucktråds-skötsel, som icke allenast låtit alla de Böcker han i detta ämne kunnat öfverkomma, utan äfven sjelf ägt och skött en någorlunda betydlig Frucktrådgård, kan med en sådan visshet anfö-

ra

ra en så platt falsk sats, är väl nåppeligen förlåteligt. Det är sant at säkra rön i denna vägen kunna icke göras på 10 à 12 år; men den som kan åberopa sig mångårig årfarenhet borde kånna sådant. Likväl finner man denna Lära, såsom icke tålande någon motlägelse, anford af LISSANDER i dels *Anmärkingar vid Svenska Trädgårds-skötsefn, Stockholm 1768. p. 7.* Utan tvifvel har man tagit sig anledning til denna oricktiga fördom deraf, at man ganska ofta af kärnar får Tråd, som bära en dålig fruckt, hvarom mera i § 7.

§. 4.

En omständighet som, om den icke aldeles hindrar Frucktråds planterande, visserligen icke upmuntrar den samma, är, at de så ofta af *Brand* eller *Kråsta* angripas och skadas, ja ofta dö bort. En snart femtjoårig upmärksamhet på denna sjukdom, tyckes bevisa, at den blifvit alt mer och mer allmän i våra Trädgårdar. Orsakerne har man äfven sorgfälligt sökt at utröna, emedan det vore af största vigt at kunna förekomma detta onda, så mycket mer som det sållan, om någonsin botas, utan för en liten tid. De anmärkingar man under undersökningen härom gjort, äro hufvudsakeligen följande: 1. Ju finare Frucktsort, dels mera är Trädet utsatt för kråsta, och man har nåppeligen sett något enda *Pomme Rouge* Tråd dertfore fritt. 2. Sommar- och Höst fruckt är

b 2

mera

mera för kräfte utfatt än Vinterfrukt. 3. I allmänhet angriper den mera Äpple- än Påron-Tråd. 4. Ovarsamt gödande åstadkommer oundvikligen kräfte. 5. Stötar och Barkens krossning åfvenledes, om det icke straxt förekommes. 6. Lågstammige och Halfstammige Tråd äro mera underkastade kräfte än Heltammige. 7. På Kårnstammar skall man nåppeligen blifva kräfte varfe; men väl på 8. Ympade, och ju mera dessa i Rot och Krona blifvit skurde och tuktade efter konstens antagne Reglor. 9. I vattinjök jordmån regerar kräftan vanligen allmännare, än i torr.

S. 5.

Häraf tyckes man med goda skäl kunna draga några slutsatser, nyttige för dem som vilja göra sig möda med Frucktråds planterande. En längre årfarenhet och noggran upmärksamhet kan endast lära oss, huruvida de böra anses för allmänna. 1:o. At de varacktigaste Frucktråd af Äpplen och Påron äro kårnstammar, som icke blifvit ympade. Men då kårnstammar ofta gifva en mindre dugelig Frukt, bör man vara omtänkt på utvägar, at icke dermed blifva bedragen, hvarom fram bättre. 2:o. At ympning, ehuru det enda sätt, och således oundgängeligt då man med full säkerhet vill fortplanta och föröka en viss sort frukt, icke dess mindre ingalunda gifver så varacktiga och friska Tråd, som man utan ympning får. Huruvida

vida någon skillnad i detta fall är imellan egen-
teligen ympade och oculerade Tråd, har man icke
nog säker årfarenhet, hvarföre det så mycket me-
ra förtjenar at med upmärksamhet undersökas.

3:o. At Trådens beskårande så i Rot som
Stam och Krona, om den icke med yttersta spar-
samhet användes, gör ovaracktiga och för kräft-
skada utfatte Tråd. Den med skål så berömd,
och för mångårig årfarenhet kände PHILIP MIL-
LER gifver b) följande regel: "Vid Frucktråds
"beskårande, bör man alsintet mer göra, än at af-
"skära alla sådana grenar som korsfa hvarandra,
"och hvilka om de qvarlämnas skafva och farga
"hvarandra, samt borttega fördärfvade grenar, men
"alsintet stympa deras skott. Om Rotskott up-
"skjuta, eller qvistar slå ut på stammen, böra de
"helt och hållit aftagas, och om någon gren af
"vinden bräckes, bör den affkåras antingen un-
"der klyften eller tät in vid den gren från hvil-
"ken den utskutit." Och säkerligen lærer man
finna des efterfölgd förmånlig. Än mera skada
gör man sig i afseende på minskning af Fruckt,
om man stympar grenarne i Kronan på Påron-
tråd. 4:o. Ju mindre man kan såra Roten vid
Plantering, des bättre mår trädet, och derföre är
det af mycken vigt, at med all varsamhet förja
för rotens bevarande så väl vid Tråds uptagande,

b) PH. MILLERS Abridgement of the Gardeners Dictio-
nary. Ed. 6. London 1771. Art. *Malus*.

Som förände, at den hvarken skafves, brytes, flö-
 tes, eller af vind och Sol får torkas. Har man
 icke kunnat förebygga sådant, måste de skadade
 delar bortskåras lika som i Kronan, och i alla fall
 de finare trådige Rötterne, i synnerhet om de sitta
 klastals, emedan de dock rutna. Korsfande gre-
 nar i roten böra åfven som i Kronan borttagas,
 så framt de äro hvarannan så nära, at man tror
 dem under växten kunna skada hvarandra, af sam-
 ma skål. Men at nödvändigt affkåra alla åt dju-
 pet gående Rötter, kan icke vara nödigt, och be-
 höfves flått icke, om man planterar sina Tråd nog
 små. All beskärning i roten gör trådet skada,
 och minskar dess varaktighet, derföre får man al-
 drig så varaktiga Tråd, som när Trådet är up-
 dragit på det ställe det för all tid skall växa. Men
 som sådant sällan låter sig göra, får man bruka
 omplantering, fast med anförde försigtighets re-
 glor. s:o. Staminen måste väl putsas och hållas
 ren för qvistar och skott, åfven som vattnegrenar
 i Kronan borttagas; men det bör ske i rättan tid,
 och då är man ej tvungen at göra stora sår, åf-
 ven som man bör, om man är nog angelågen om
 sine Tråd, icke försumma, at åfven på smärre
 sår af en fjerdedels tums diameter och deröfver
 stryka något af en tjenlig Trådsalva. Man har
 funnit en sådan Trådsalva ganska tjenlig, som til-
 redes af Ympvax med en tredjedel Beck och nå-
 got litet olja, lika mycket om det är Bom-Lin-
 eller Rofolja eller Tran, hvilket alt smältes tilsam-
 mans

mans i en Lerkruka, och med en liten pensel påtrykes när Salfvan håller på at vilja stelna; man fasttrycker derpå en liten lapp af Tryckpapper. Men deremot måste Kronan med största sparsamhet, och endast i de af MILLER anförde händelser tucktas. Vill et ungt Tråd vare sig kärnstam eller ymp icke sjelfmant såtta Krona, utan måste genom stympning dertil förmås, bör sådant ske innan stammen eller råttare stället på stammen där den bör afskåras, blir tjockare än en god Gåspenna. Alla större får åro farlige för varacktigheten på de finare sorter Sommarfruckt, och kunna blifva det på de andra sorter. 6:0. Det nekas ingalunda, at et Tråd hvars krona genom skårning, fast rått ofta emot naturens egen drift, i skål eller korg form, visar sig vackert för ögat, men sällsynt lårer det vara, åtminstone i vårt klimat, at få se något sålunda med knifven tvungit Tråd, som hunnit en ålder af 30 til 40 år, om icke af de sårre frucktsorter, utan at hafva genom förtorkning eller kräfte förlorat en eller flere Grenar, och för öfrigt vantrivas. Alt sådant tvång är onaturligt. Kronan kan desförutan hållas tillräckeligen gles, om korsfände grenar och vattnaqvistar i rätt tid borttagas.

§. 6.

At goda Frucktråd är ganska vanskeligt, och bör ske med största varsamhet. Gødning väl-
ler

ler väl at unga så väl som medelmåttiga Tråd
 skjuta hastigt, men de taga ock hastigt skada, löf-
 ven få en gulaktig färg, och kräfte visar sig snart.
 Et gammalt, svagt och sjukligt tråd, som utleen-
 det visar icke många år kunna blifva vid lif, kan
 man göda. Det får derigenom nya krafter för
 några år, och gifver likasom til tacksamhet öm-
 nigare och större frucht någon tid inuan det ta-
 ger affked. Är jordmånen så svag, at den ver-
 keligen tarfvar gödning, bör ingen annan dertil
 användas, än den som är fullkomligen brunnen,
 och man bör likväl noga ackta, at den icke ome-
 delbarligen kommer på rötterne. Man bör icke
 ens lägga obrunnen gödsel ofvanpå jorden om-
 kring trådet, och aldraminst vattna Frucktrådens
 Rötter med våt spillning. Den seden at vid et
 ungt Tråds plantering under roten lägga gödsel,
 har skadat många. Om jordmånen, där et sådant
 Tråd skall planteras, tarfvar förbättring, antingen
 derföre at den är för mager, för hård o. s. v. el-
 ler man på samma ställe uptagit et gammalt Tråd,
 bör sådant ske med annorstädes ifrån dicford lös
 jord, hvilken förut, om så behöfves, är mycket
 väl blandad med fullbrunnen gödsel.

§. 7.

I det föregående har man sagt, at kärnstam-
 mar afgifva de varacktigaste Frucktråd; men
 man får ock genom kärnstammars updragande al-
 deles

deles nya förändringar och sorter. Ja, at alla Äpplen och Påron sorter endast genom kärnstammars updragande tilkommit och än tilkomma, låter ingen neka, som vill gifva äckt på naturens lopp, och kan begripa at et Reinette Tråd icke kan förvandlas til Borsdorffer, eller et Pommes-Rouges bärande Tråd icke gifva Järn-Äpplen. Förmögenheten til en sort-förändring måste hufvudsakeligen ligga i den olika organisation kärnan äger. Man vill derföre icke platt neka, at Klimat och Jordmån kan vid kärnans utveckling något medverka, fast det icke hvarken a priori eller med nog säker ärfarenhet kan bevisas. Men när frucktsorter icke annat äro, än tillfällige förändringar, efter oss aldeles obekanta regler i naturen, hvilka förändringar icke begripeligen kunna hafva något annat ursprung än i kärnans tillfällige olikhet i organisationen; hvilken oftast om icke alltid torde hafva sitt ursprung af andra sorters Frömjöl, som vind eller Insekter transporterat; och då vi hvarken förstå eller förmå hindra eller länka denna Organisationens föränderlighet, och icke heller hindra den, är icke heller underligt, at kärnar af en viss Frucktsort gifva ömsom samma sort, ömsom olika sorter, bättre och sämre. At så sker kan hvar och en genom ärfarenhet öfvertyga sig om, och derigenom äfven snart nog vinna öfvertygelse om osantfärdigheten af det förr omtalta ordspråket: at kärnan följer stammen. Men man kan ock åberopa sig trovärdiga Måns ärfarenhet. Herr

KRANZ Kongl. Trågårdsmästare i Celle har här om afgifvit en ganska pålitelig underrättelse c). Gärna ville man här anföra den fullständigt, men då omständigheterna icke sådant tillåta, vill man blott anföra följande deraf. Han berättar huru han updragit hela tusendet kärnstammar, och då desse gåfvo frucht, säger han: "Håribland befants nu några af alla de sorter som blifvit sådde t. ex. "grå och hvita Reinetter, Peppings, Rambours, "Prinfess Äpplen, Köks Äpplen och flere, och fuller åfven så goda, som de kunnat genom ympning århållas. Detta afgifver då väl et fullständigt bevis, at man kan af de sorter som kärnar "blifvit sådde af, århålla samma art." Det är således ganska säkert, at man af kärnar icke allenast får de varacktigaste Tråd, utan man får sanima fort, och derjemte nya sorter både sämre och bättre. Den som vill med minsta kostnad anlägga en Frucktrågård til eget behof eller afialu, skall således icke ångra sig, allenast han i acktagger följande omständigheter. Hvad Trågårdens läge och jordmån, Trådskolans anläggning, utplantering m. m. angår, tillåter icke rummet at anföra hvad i acktagas bör, och behöfves icke heller, då alla Trågårdsböcker sådant tillräckeligen innehålla. Man vill derföre blott anföra några reglor i afseende på Frucktråds updragande af kärnar. 110. Kärnar til såning bör man samla, icke

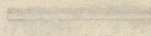
c) FR. EHRHARTS Beiträge zur Naturkunde &c. sechster B. p. 149. &c.

icke allenast af väl mogen fruct, utan af de bästa
 sorter Äpplen och Påron. 2:o. Man måste för
 ingen del blanda kärnar af Sommarfruct och Vin-
 terfruct, utan taga dem för sig sjelf, och så dem
 för sig sjelf. Tager man åfven af Höstfructen
 för sig sjelf, är det så mycket bättre. Detta är
 i synnerhet angelägit för ympningen skuld. At
 sammanblanda kärnar af flere slags Sommarfruct
 går ganska väl an, åfven så af Höst- och Vinter-
 fruct, men at blanda två eller alla tre desse ar-
 ter, är et fel. 3:o. Dessa trenne sorter kärnar bö-
 ra ock sås hvar för sig, så at telningar af Sommar-
 Höst- och Vinterfruct icke komma at blandas.
 4:o. De telningar eller små kärnstammar som i an-
 dra året visa en frodig växt, hafva stora och rena
 löf, glatt, ren och piggfri stam, utmärkas til kärn-
 stammar, för at planteras samma eller följande år,
 på det ställe hvar och en skall updragas til Tråd.
 När det där på stället andra gången burit fruct,
 kan man först sluta, om man är nögd med den-
 na, i vidrigt fall kan man då deri ympa någon
 begärlig sort. Om man icke gifver sig hårtilltid,
 kan man lätt gå i mistning af en utfökt god
 fructsort. 5:o. Sådane telningar som visa en trö-
 gare och mindre växt, bära mindre löf, en kro-
 kig och med piggar besatt stam, nyttjas öfverhuf-
 vud til ympning af sådane sorter man finner tyc-
 ke för. 6:o. Men man bör noga i ackkttaga, at
 man i Sommarfructs-telningar ympar Sommar-
 fruct, i Höstfructs-telningar Höstfruct, och i

Vinterfruckts telningar Vinterfruckt. Detta är af mycken vigt, ty utom det at felsteg håremot har inflytande på Frucktsens godhet, har det mycken verkan på Trådets varacktighet. Hvar och en som gifvit noga ackt på Tråden i flere Trågårdar hvar håremot är felat, måste hafva blifvit varse huru t. ex. en Sommarfruckts ymp i en Vinterfruckts-stam är vida tjockare än stammen under ympstället, och följackteligen gifver en vanskapt fram, som är utsatt at af stormar dår afbrytas. Dessutom båra sådane stammar senare, och gifva mindre låcker fruckt. Vinterfruckt i Sommarfruckts-telning är lika så ofördelacktigt. Äfven så Høstfruckts ympar i Sommar- eller Vinterfruckts-telningar. I nödfall är det ock bättre at ympa Sommarfruckt i Høstfruckts-telningar än i Vinterfruckts. Håraf kan man ock sluta, huru illa den gör mot sig, som lyder det rådet, at inflytta vilda stamtelningar ur skogen, och i dem ympa alla sorter Äpplen utan urskillnad. Man får vål på det stället et eller annat år förr ympade Tråd, men man får senare och sårre fruckt, och sjuka, ovaracktiga Tråd. Man kan ock håraf finna huru liten fördel det bör vara at ympa Äpplen i Qvitten och Påron i Oxel och Hagtorns stammar. När förändringar af et och samma stamtråd t. ex. Sommar Høst- och VinterÄpplen och Påron visa olika organisation i trådet, hvad mera måste icke finnas hos så olika Trådslag som de nämnde åro.

§. 8.

Ehuru vid liten omtanka, den anmärkning som man sluteligen vill anföra, bör falla en och hvar in, torde den dock icke vara aldeles öfverflödig. Hvilken som anlägger en Trågård för at deraf draga all möjelig nytta, bör ock derefter råtta sig i afseende på större eller mindre andel af visse Trådsorter. Goda Sommarfructsörter betala sig bäst, om man bor så nära någon stor Stad, at den finner frisk afgang, äfven som den är bäst at nytta torkad, då den lättast kokas, blir kokad så mör at den smälter, och kräfver minsta sött. Får man större skörd af Sommarfruct, än man sålunda kan använda, kan man deraf bereda set godt Cidervin. Höstfruct, i synnerhet af de ötare och lösare arter, är äfven god at torka, och til Cidervin, och gifver frisk fruct för bordet til dess Vinterfructen blifver rätt god. Vinterfruct bör icke användas til torckning emedan den blir sur, svärkokad och seg, til Cider Atticka är den deremot god, men förmånligast til affättning på längre afstånd, förutan den nytta man har deraf i hushållet öfver Vintern.

2 8

Äro vi till den öfversta den sanna
 som man tillhugur vill säga bör falla en och
 hvar in för den dock inte vara sådes öfver-
 född. Hvilken som säger en följande för att
 det är gott att säga att det är det som
 i den för i sådana på den eller något annat af
 vad följande. Gode sommarfruktarna be-
 kan på den om man det är när någon för sig
 at den som är i sig sig sig som den är i sig
 at nya verk, at den till det som till det
 at det är den till det som till det som till det
 för man för sig sig af sommarfruktarna. En man
 kunde kan använda. Kan man det är det för sig
 gode Gode. I följande i följande af de ö-
 rare och följande är det som god at säga och
 at Gode och det är det som för sig för sig af
 det Vinterfruktarna bliver sig god. Vinterfruktarna
 det är det användas at rekommendera den det
 för, värt och sig. At Gode är det som den
 det som god men följande at följande på
 följande följande. För man den det har det
 i följande öfver följande.

Faint handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

